

E-læring - hvad med juraen?

– Et billede fortæller mere end 1000 ord

Morten Rosenmeier

Professor, KU, og formand for Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA)

*Morten Rosenmeier er professor i immaterialret ved Det Juridiske Fakultet, KU, og formand for UBVA. Han har skrevet forskellige bøger om ophavsret mv. Man kan se mere om ham på hans hjemmeside:
www.jur.ku.dk/mortenrosenmeier.*

Et billede siger mere end 1000 ord

I gamle dage foregik undervisning ved hjælp af tavle og kridt og kæft, trit og retning. Men sådan er det ikke mere. I dag står der *e-læring* på menuen. Lærere, der før brugte tavle og kridt, er nu gået over til PowerPoint. Og kommunikationen mellem læreren og eleverne sker i vidt omfang digitalt.

Men ophavsretten er opfundet i en tid, hvor der ikke var noget, der hed e-læring. Og det kan godt være en udfordring at få tingene til at gå op i en højere enhed i en moderne digital verden.

Der er f.eks. ikke ret meget ved PowerPoint uden fotografier. Det ved alle, der bruger PowerPoint i undervisningen. Som lærer krydrer man derfor sine slides med fotografier. Hvis man underviser i ophavsretten til bygningskunst, viser man de studerende et par fotografier af operahuset i Sidney eller Spreckelsens triumfbue. Hvis man underviser i musik, viser man billeder af de komponister, det handler om. Hvis man underviser i biologi, krydrer man sine slides med fotografier af de menneskelige organer. De billeder, der er noget ved, er altid nogle, man har fundet via googles billedsøgningsfunktion.

Men billeder er ophavsretligt beskyttet, så det kræver tilladelse fra rettighedshaverne. Det er både fotograferne og de billedbureauer og aviser mv., de måtte have givet del i deres ophavsret. Det kan godt blive ret omfattende. Hvis man f.eks. vil bruge 50 fotografier i et PowerPoint-show, kan det let kræve over 100 tilladelser. De fleste er rettighedshaverne er umulige at finde. Andre svarer ikke på ens henvendelser. Og andre ville ikke have svaret fornuftigt, selvom man havde kunnet finde dem. Nogle af rettighedshaverne er afgået ved døden. Så må der skaffes tilladelser fra de sørgende arvinger. De fleste rettighedshavere er selvfølgelig udlændinge og skal kontaktes i udlandet. Det skal alt sammen foregå, mens læreren fagadministrerer og går til møde i hovedsamarbejdsudvalget og svarer på dovne studerendes fjollede spørgsmål om, hvad man synes de skal skrive speciale om. Alt sammen på en almindelig grå onsdag. For en enkelt lektions skyld.

Det kan læreren selvfølgelig ikke håndtere. Men heldigvis tilbyder Copydan en aftale om brug af digitale fotografier i undervisningssammenhæng. Hvis lærerens undervisningsinstitution har sådan én, må læreren bruge fotografier fra internettet i undervisningen, uden at behøve spørge nogen. Man må vise billederne i klasselokalet. Og man må bagefter lægge billederne ud på nettet til de studerende. Copydan har sørget for det hele. Nemmere bliver det ikke.

Aftaler om det er indgået mellem Copydan og en lang række grundskoler, handelsskoler og gymnasier mv. Men universiteterne har ingen aftale.

Derimod har Danske Universiteter (tidligere Rektorkollegiet) meddelt Copydan, at man ikke finder, der er noget problem, der kan berettige til indgåelse af nogen aftale. Man vil ikke engang mødes med Copydan. Man finder ikke, der er noget at mødes om. En af begrundelserne er, at universiteterne allerede har aftaler om brug af tekster i undervisningssammenhæng, og at de studerende efter ophavsretsloven må kopiere til privat brug.

Det har sådan set ikke rigtig noget med sagen at gøre. Det gør det jo ikke lovligt, at lærerne bruger billeder i undervisningen. Det ville man kunne fortælle Danske Universiteter, hvis det altså var muligt at få et møde med dem.

Det kan ikke være rigtigt, at de tusinder af universitetslærere, der hver dag bruger fotografier i undervisningen, skal kriminaliseres og gøres til forbrydere, når de prøver at passe deres arbejde. Det er ikke godt nok, at vi på universiteterne ikke må bruge billeder i undervisningen, når de gerne må i grundskolerne og gymnasierne.

Indtil det måtte lykkes at trænge igennem, er det forbudt. Som universitetslærer kan man derfor indtil videre vælge mellem følgende: 1. Man kan nøjes med de typisk utroligt kedelige billeder, der er lagt ud til gratis afbenyttelse på wikipedia.commons o.l. steder. 2. Man kan lade være med at bruge billeder i sin undervisning og evt. gå tilbage til tavle og kridt. 3. Man kan bide tænderne sammen og blive ved med at bruge billeder, man har googlet sig til, ligesom alle andre normale mennesker.

I hvert fald løsning 2 vil gå ud over undervisningen, og det vil løsning 1 også i et vist omfang. Et godt billede fortæller mere end 1000 ord.

Jeg hørte engang statsministeren sige, at Danmarks vigtigste råstof befinder sig mellem den veluddannede befolknings øren. Derfor, fortsatte han, måtte han finde det nærliggende, at Danmark prøver på at blive »verdens førende IT-nation«.

Ak ja.